

Szemle

beadott semmisségi panasz elbírálását a Kúria helyett a királyi táblákra bízta, derogálva ezzel a semmisségi panasz prioritását. Édes Anna esetében a fellebbezés lehetősége megadott, azonban mindkét feljebbviteli fórum az elsőfokú ítéletet helybenhagyja.

Végigvizsgálva a mű jogtörténeti hátterét, igazolást nyerhetünk a mű érzékenységre és igazságérzetére, melyet nemcsak a regény pszichológiai ráutalásaival, vagy a műben unikumként megjelenő Moviszter doktorral bizonyíthatunk, hanem a jogtörténet szabályozott normái által is. A kiválasztott szereplő, büntettének elkövetése

ellenére is, enyhített büntetésre „ítéltetik”, hiszen ilyenné konstruálták. Enyhítő körülményei nemcsak a pszichológiában, hanem a jogi dogmatikában is megjelennek.

Jegyzet

(1) Kosztolányi Dezsőné (1938): *Kosztolányi Dezső*. Budapest. 273–275.

(2) Kosztolányi Dezső (1942): *Ábécé (elmélkedések)*. Nyugat, Budapest.

Czompa Gyöngyi
BTK, ELTE

Húsz per hét

A 7. Kecskeméti Animációs Filmfesztiválról

Hogy a mozgókép rendkívül heterogén áradatával valósággal átítatja – és bizonyos fokig átformálja (deformálja?) – mindennapjainkat, azt nem kell bizonyítani: világjelenség. Ebben a mérhetetlenül összetett (alapvető értékeket és káros kacatot egyaránt tartalmazó) univerzumban az animációs filmformát manapság is bizonyos fokú lebecsülés fogadja, infantilisnak és súlytalannak bélyegzik – miközben a gondolati szféra iránti affinitása vitathatatlan.

Az animációs mozgóképi szövegekkel kapcsolatosan azonban nem is elsősorban az esztétikai értékhierarchián elfoglalt helyük a legfontosabb probléma, hanem többé-kevésbé pragmatikai jelentőségük: elsődleges fogyasztói rétege – a gyermekek – számára vajon mit jelenthetnek, mit adhatnak nekik (vagy mit vehetnek el tőlük). Az animációs film a közgondolkodásban úgyszólván a rajzfilm színönimája, jóllehet szűkebb alkategóriáról (műfajról) van szó; mindenesetre a televíziós csatornákon egyértelműen a rajzfilmek (kivált sorozat-formában) képviselik az animációs formát. A rajzfilmmel kapcsolatos befogadói kérdés valamennyi szemszögére e helyütt lehetetlen és szükségtelen kitérni; a két, talán legfontosabb – s egymással összefüggő –

kérdést azonban könnyebben behatárolhatjuk. Az egyik kérdés azt feszegeti, hogy a rajzfilmnek az empirikus valóságismeretet sokszor radikálisan föloldó öntörvényűsége (lásd a ‚Tom és Jerry‘ sorozatot) mennyiben befolyásolja a gyereknézők világról alkotott képét. A másik fő kérdés ennél kevésbé pesszimista vetületű: a mozgóképi animáció kialakította újfajta ritmusérzékelés, arányérzék miben járul/t hozzá a gondolkodás(mód)hoz? (Nem feltétlenül csak a gyermekekéhez.) Komoly kérdések, amelyek egyaránt tartoznak a befogadókra, az értük felelős személyekre, illetőleg a közoktatásban bevezetett-bevezetendő mozgókép-média oktatásának felségterületére.

*

Kecskeméten június 15-19. között hetedik alkalommal rendezték meg az Animációs Filmfesztivált és vele együtt negyedszerre a Nemzetközi Animációs Játékfilm Fesztivált. A Kecskeméti Animációs Filmfesztivál egyben huszadik születésnapját is ünnepelte (háromévente szokták megrendezni; 1988 és 1993 között adódott a szokásosnál hosszabb cezúra). A KAFF nemzetközi rangú hazai filmszakmai esemény: a magyar és az európai animációs film se regszemléje; fórum és találkozó, ismerkedés és élmény. A nemzetközi zsűrin (amelyet idén *Varga Csaba* vezetett) kívül számos testület hozza

meg döntését a versenyprogramokról. (Érdeemes kiemelni, hogy a város iskoláiból delegált tanulókkal gyerekzsűri is működik.) Bár filmes fesztiválok jobbra egy- vagy két évente vannak, a KAFF hároméves megszervezésének hátterében az áll, hogy az egyes filmek az animációs sajátosságokból fakadóan meglehetősen sokáig készülnek, így általában három év alatt gyűlik össze egy reprezentatív minta a hazai animáció terméséből. A versenyblokkok mellett számos információs és retrospektív program várta az érdeklődőket két vetítési helyen (az Erdei Ferenc Művelődési Központban és az Ifjúsági Otthon által működtetett Otthon moziban), valamint a Főtéren fölállított alkalmi vásznon – a gazdag választék mindenkinek biztosított kedvére való néznie.

A retrospektív programok számos jelentős hazai és külföldi alkotó művészte előtt tisztelegtek. Sajnos már lezárult életművekről beszélhetünk *Szabó Szabolcs* és *Reisenbüchler Sándor* esetében; Szabótól

a 'Vízipók-csodapók' sorozat darabjait, Reisenbüchler-től apokaliptikus-szarkasztikus kollázsfilmjeit lehetett látni. A hetvenes évek *Nepp Józsefet* korai szatírjai (például 'Holnaptól kezdve'; 'Öt perc gyilkosság') és későbbi humoros remekei (például a 'Megalkuvó macskák') vetítésével köszöntöttek. A fesztivál díszvendége, *Szoboszlay Péter* munkásságának gazdag válogatásával szolgáltak az érdeklődőknek: az 'Aki bújít, bújít' formakeresésétől az érett, többrétegű fogalmazásmódon ('Sós lötyty'; 'Hé, Te!') át a mai, dokumentumot és animációt példás sikerrel ötvöző munkáig ('Szent Mihály-napi játékok'; 'Maszkok, lovak, szekerek'). Szoboszlaynak negyvenévi pályáját átfogó-bemutató kiállítása is nyílt, 'Lepkeüldözőben' címmel: a rendező művészetén végigvonuló pillangószimbólumot véve leitmotívként, nemcsak animációs tevékenységét reprezentálták a kiállítás darabjai, de alkalmazott grafikusai, plakáttervezői, könyvillusztrátori oldalát is megismerhettük. Szoboszlay a fesztivál keretében – nem először – egy nemzetközi animációs

A rajzfilmmel kapcsolatos befogadói kérdés valamennyi szemzőgére e helyütt lehetetlen és szükségtelen kitérni; a két, talán legfontosabb – s egymással összefüggő – kérdést azonban könnyebben behatárolhatjuk.

Az egyik kérdés azt feszegeti, hogy a rajzfilmnek az empirikus valóságismeretet sokszor radikálisan föloldó öntörvényűsége (lásd a 'Tom és Jerry' sorozatot) mennyiben befolyásolja a gyereknézők világról alkotott képét. A másik fő kérdés ennél kevésbé pesszimista vetületű: a mozgóképi animáció kialakította újfajta ritmusérzékelés, arányérzék mi-ben járul/t hozzá a gondolkodás(mód)hoz? (Nem feltétlenül csak a gyermekekéhez.)

workshopot vezetett, ahol – hasonlóan az évközben működő Képről Képre szakkörhöz – gyerekeknek nyílik lehetőség animációs etűdök készítésére. A helyi gyereken túl horvátországi és dániai résztvevői voltak a workshopnak: fantáziadús, kreatív munkáikból a fesztivál végére létrejött egy „csokorra való”, s a díjazott filmek vetítése előtt a gyerekek bemutathatták etűdjeiket a nagyközönségnek.

Az európai animáció két olyan „nagyágyúja”, meghatározó alakja kapott még

helyet a retrospektív blokkban, mint *John Halas* és *René Laloux*. A magyar származású, de világhírűvé angliai producer-rendezői tevékenysége révén vált John Halas ötven évvel ezelőtt készítette nemcsak az európai, de az egyetemes animációs filmművészet egyik csúcsteljesítményét, az „Állatfarm”-ot: a jubileum kapcsán természetesen ez a film is vetítésre került. Laloux különös hangvételű, olykor némi pszichedelikus jelleggel is bíró („A vad bolygó”), látványos science-fiction („Az idő urai”) rajzfilmekkel képviselte magát.

Míg a retrospektív blokkok aligha adhattak okot kételkedésre, fanyalgásra, a versenyprogramok döntő részéről alapvetően az ellenkezőjét mondhatjuk el. Általában igaz, hogy a filmek sem gondolatilag – ez volna még a kisebb gond –, sem formanyelvileg – ami persze kreativitás kérdése is –, sem a nézőkkel való kapcsolattartás szempontjából nem tették különösebben magasra a mércét. Magyarán, a filmek legjava valahol a stabil középszer és a fásult, ötletelen, olykor a nézhetetlenség határát nemcsak súroló szolipszizmus között mozgott. Nem a filozófiai igényt, nem a fergeteges formai újításokat kérem számon a versenyfilmek többségén – hanem legalább a közönség, a nézhetőség irányába tett gesztust. Kivételek természetesen valamennyi főbb kategóriában (reklámok és klipek; tévésorozatok; egyéni rövidfilmek) adódtak, mégis tendenciózusnak értékelhető mind a közölhetetlenség felé kacsingató üres ezoterikus attitűd, mind az animációs anyagkezelés fáradtan semmitmondó „félrealkalmazása”.

A reklámok, klipek és szignálok kategóriájában nemcsak a díjazott filmeket, *Weigert Miklós Pierrot*-videóklipjét („Túl jól vagyok”), illetve *M. Tóth Géza* pikáns szignáljait („Egyesült csatornák”; „Ágyjelent”) érdemes megemlíteni, hanem *Török Szilvi* elégikus „A hó íze” című monokróm videóklipjét, valamint *Pál Balázs* „Egy ember, aki megeszte magát” című klipjét, amely brutális horrorhumorát egészen az obszcenitásig képes fokozni.

A televíziós sorozatok közül egyértel-

műen *Nagy Lajos* „Magyar népmesék”-epizódja („Fából faragott Péter”) és *Szoboszlay Péter* „Száz éve történt: Ép testben ép lélek”-je aratták a legnagyobb sikert. Előbbi kategóriadiját kapott, utóbbi pedig a legjobb animációs dokumentumfilm címet nyerte el.

Az elsőfilmek közül *Csáki László* rövidfilmjei hozták meg rendezőjének a debütáló alkotónak járó elismerést. Csáki fekete-fehér (fekete alapon fehér vonalakkal építkező) filmjei, a „Napok, amelyeknek értelmet adott a félelem”, továbbá a „Darazsak, ludak, körtefa” ügyesen építkeznek hol a film noir, hol az anekdotikus humor, nosztalgia elemeiből, ráadásul domináns szinkronhangjai (*Rajhona Ádám* és *Sinkó László*) tovább növelik filmjei élvezetességét. Bár nem díjazták, mindenképpen említést érdemel *Hadházi Kata* bájos darabja, a „Holmik a kofferben”, *Gaál Fruzsina* merész egypercese, az „Iréne” és *Huszár Dániel* filmje, az „Én és én”, amely a doppelgänger-tematikát sallangmentes vonalrajzokkal variálja, amint a hivatalnok a hűtőszekrényen keresztül találkozik alteregójával.

A rövidfilmek kategóriájában *Orosz István* új alkotása, „Az idő látképei” nyerte a Fesztivál nagydíját, valamint megosztva a kritikusok díját, míg *Tóth Pál* új produkciója, a „Rajzfilm” valósággal „tarolt” a díjkiosztón. „Az idő látképei” – zavarba ejtő simulékonyssággal illeszkedik a rendező eddigi filmjeinek mind gondolati, mind stílárius hangvételébe – *William Blake*-től vett mottóval nyit: „Az idő és a tér emberi lények. Az idő a férfi és a tér a nő.” A film ezt a kettősséget úsztatja végig férfi és női hang párhuzamos megszólaltatásával, illúziókeltő térkonstrukciókon át tartó vándorlással, meditatív tempóval. A „Rajzfilm” a legjobb animációs munka, a legjobb 3D-s animáció, a gyermekzsűri díja, a felnőtt közönség díja nyertese. Bár *Tóth Pál* új alkotásában a hat évvel ezelőtti „Egy újabb nap” csattanójának gondolati mélysége talán nincs meg, és hiányzik „A szentjánosbogarak nemi élete” önfeledt humora is, a díjeső egyáltalán nem véletlen. A „Rajzfilm” a háromdimenziós animációt és a hagyományos rajzolt animációt ötvözi, a

lehető legönreflexivebb módon: a 3D közege a rajzoló eleveníti meg, a film „sztorija” pedig vázlatainak, meg-megelevenedő rajzolt figuráinak a füzére, avagy hogyan születik és hal el az íróasztalon mennyi lehetséges rajzfilm-csíra. A film végén a rajzoló összegyűri a kitöltött rajzfilmfigurákat tartalmazó lapot s a szemétkukába dobja, számos összegyűrt lap közé. A gyermekzsűri mindenestre arra kérte a rendezőt, hogy vegye elő ezeket a lapokat, és varázsolja életre a rajtuk lévő figurákat.

Szintén a díjazottak között találjuk Rófusz Kinga lágy színekkel operáló szomorkás cirkuszi rajzanimációját (Arlequin'), Igor Lazin bizarr hangvételű ‚Morb’-ját, Hegedűs 2 László Kosztolányi-versre vizionált „arc-kép-filmjét” (‚Poézis’), Klingl Béla „hurkolt dramaturgiájú” ‚Déja vu’-jét, Laurence Bergeot-Veréb szürkén h u l l á m z ó ‚Felfüggesztett idő’ című filmjét és a nagy tetszést aratott ‚A róka és a holló’-parafrazist Cakó Ferenc-től. Cakó gyurma-animációjában kilenc verziót látha-

tunk arra, hogyan próbálja meg a róka kicsalni a fán ülő varjú csőréből a sajtot, egészen mindkettejük öregkoráig.

A ‚Magyar népmesék’ állandó mesélője, Szabó Gyula színművész a Fesztiváltól Életmű-díjat kapott.

A Fesztivál egyik szenzációja – mondhatjuk, természetszerűleg – az Annecy-ban fődíjat kapott ‚Nyócker!’, Gauder Áron és Novák Márk szabadszájú, lendületes és technikailag is impozáns-innovatív (a papírvivágásos animációt két-, de inkább háromdimenzióval vegyítő eljárás) groteszk meséje volt. A ‚Nyócker!’ árral szemben úszó merész kísérlete nagy koc-

kázatvállalás volt az alkotók részéről, de a méltán osztályrészükké lett sokszoros siker igazolta őket. Kérdés azonban, hogy a film jó fogadtatása változtathat-e a magyar animációs nagyjátékfilmek gyártásának katasztrófális helyzetén? Mert bár sikere – a nézőszámok területén is – kétségtelen, Gauder és Novák filmje finansziális-produkciós kamikaze-akciónak tűnhet. Egyelőre legalábbis.

A magyar animáció rendszerváltás óta tartó kilátástalan állapotáról a fesztivál díjkiosztója előtt zajlott egy fórum az animációs élet és a kulturális intézmények képviselőinek részvéte-

A magyar animáció rendszerváltás óta tartó kilátástalan állapotáról a fesztivál díjkiosztója előtt zajlott egy fórum az animációs élet és a kulturális intézmények képviselőinek részvételével. A támogatások kicsinysege, a televíziós és állami megrendelések drasztikus hiánya az évtizedeken át virágzó magyar animációt mára gyakorlatilag ellehetetlenítette; az idősebb nemzedék, a középgeneráció és a jelentkező fiatalok hihetetlen szűk anyagi keretből kell gazdálkodjanak, sokan csak külföldi bér munkával lehetnek egyáltalán szakmaközben.

lével. A támogatások kicsinysege, a televíziós és állami megrendelések drasztikus hiánya az évtizedeken át virágzó magyar animációt mára gyakorlatilag ellehetetlenítette; az idősebb nemzedék, a középgeneráció és a jelentkező fiatalok hihetetlen szűk anyagi keretből kell gazdálkodjanak, sokan csak külföldi bér munkával lehetnek egyáltalán szakmaközben.

A 7. Kecskeméti Animációs Filmfesztivál

ezzel együtt mégsem zárult borúlátóan. Varga Csaba zsűrielnök elmondta, hogy míg három éve a magyar animáció a mélyponton volt, most kedvezőbb a helyzet – de csak ha valóban bekövetkezik az animációban is a rendszerváltás, akkor lesz lehetősége kibontakozni a mostanság föltűnt kedvező jelenségeknek. Mikulás Ferenc, a Kecskemétfilm Kft. vezetője, a fesztivál igazgatója a díjkiosztó utolsó perceiben kollégáival egy transzparenst emelt a közönség felé, ezzel a kiírással: „Találkozunk 2007-ben?” A közönség soraiból dinamikus hallatott „igen”-kiáltások is igazolják, hogy a fesztivál szervezői, a

magyar animáció képviselői a zord helyzet dacára sincsenek egyedül.

Míg idén a KAFF huszadik évébe lépett s hetedik jelentkezésére került sor, a következő alkalomra remélhetőleg nem kell három évet várni, hanem 2007-ben találkozunk (így, kijelentő módban). Talán

több is, mint véletlen a huszadik év, hetedik alkalom és a várható 2007-es esztendő alkotta (szimbolikus?) számhármas.

Varga Zoltán
Eötvös József Collegium

Az Akadémiai Kiadó könyveiből